

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 2ας Δεκεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 – Υπηρεσίες πληρωμών – Άρθρο 62, παράγραφος 4 – Επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις – Άρθρο 107, παράγραφος 1 – Πλήρης εναρμόνιση – Άρθρο 115, παράγραφοι 1 και 2 – Μεταφορά και εφαρμογή – Συνδρομές καλωδιακής τηλεόρασης και πρόσβασης στο διαδίκτυο – Διαικρείς ενοχικές σχέσεις συναφθείσες πριν από την ημερομηνία μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας – Επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις σε πράξεις πληρωμής οι οποίες δεν επιτρέπεται να διενεργηθούν με άμεση τραπεζική χρέωση και οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται μετά την εν λόγω ημερομηνία»

Στην υπόθεση C-484/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberlandesgericht München (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Μονάχου, Γερμανία) με απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο αυθημερόν, στο πλαίσιο της δίκης

Vodafone Kabel Deutschland GmbH

κατά

**Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände –
Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.,**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Jürimäe, πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύοντα του ενάτου τμήματος, S. Rodin και N. Piçarra (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Vodafone Kabel Deutschland GmbH, εκπροσωπούμενη από τον L. Stelten, Rechtsanwalt,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e. V., εκπροσωπούμενη από την C. Hillebrecht, Rechtsanwältin,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller, M. Hellmann και U. Bartl,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον F. Meloncelli, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Τσερέπα-Lacombe και τον T. Scharf,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 62, παράγραφος 4, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/EK, 2009/110/EK και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/EK (ΕΕ 2015, L 337, σ. 35, και διορθωτικό ΕΕ 2018, L 102, σ. 97).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Vodafone Kabel Deutschland GmbH (στο εξής: Vodafone) και της Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e. V. (Ομοσπονδιακής ένωσης των συνδέσμων και των ενώσεων καταναλωτών) (στο εξής: Ομοσπονδιακή ένωση) αφορώσας την επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού για τη χρήση ορισμένων μέσων πληρωμών για την εκτέλεση πράξεων πληρωμής που πηγάζουν από συμβάσεις τις οποίες έχει συνάψει η Vodafone με τους καταναλωτές.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 53 και 66 της οδηγίας 2015/2366 έχουν ως εξής:
 - «(6) Θα πρέπει να θεσπιστούν νέοι κανόνες, με σκοπό να καλύψουν τα ρυθμιστικά κενά, ενώ ταυτόχρονα θα παρέχουν μεγαλύτερη νομική σαφήνεια και θα διασφαλίζουν τη συνεπή εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου σε ολόκληρη την Ένωση. Θα πρέπει να διασφαλιστούν ισοδύναμες συνθήκες λειτουργίας τόσο για τους υφιστάμενους, όσο και για τους νέους συντελεστές της αγοράς, επιτρέποντας στα νέα μέσα πληρωμών να προσεγγίσουν [ευχερέστερα] μια ευρύτερη αγορά και εξασφαλίζοντας υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών κατά τη χρήση των εν λόγω υπηρεσιών πληρωμών σε ολόκληρη την Ένωση. [...]

[...]

(53) Δεδομένου ότι καταναλωτές και επιχειρήσεις δεν βρίσκονται στην ίδια θέση, δεν χρειάζονται το ίδιο επίπεδο προστασίας. Ενώ είναι σημαντικό να διασφαλίζονται τα δικαιώματα του καταναλωτή με διατάξεις από τις οποίες δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με σύμβαση, είναι λογικό να αφήνονται οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί να συμφωνούν διαφορετικά, όταν δεν συναλλάσσονται με πελάτες. [...] Εν πάση περιπτώσει, ορισμένες βασικές διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει πάντα να εφαρμόζονται, ανεξάρτητα από το καθεστώς του χρήστη.

[...]

(66) Οι διαφορετικές εθνικές πρακτικές χρεώσεων για τη χρήση ενός συγκεκριμένου μέσου πληρωμών (“πρόσθετες χρεώσεις”) έχουν οδηγήσει σε ακραία ετερογένεια στην αγορά πληρωμών της Ένωσης και έχουν γίνει πηγή σύγχυσης για τους καταναλωτές, ιδίως στο ηλεκτρονικό εμπόριο και σε διασυνοριακό πλαίσιο. [...] Επιπλέον, ένα ισχυρό επιχείρημα για την αναθεώρηση των πρακτικών πρόσθετων χρεώσεων στηρίζεται στο γεγονός ότι ο κανονισμός (ΕΕ) 2015/751 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2015, σχετικά με τις διατραπεζικές προμήθειες για πράξεις πληρωμών με κάρτες (ΕΕ 2015, L 123, σ. 1)] θεσπίζει κανόνες για τις διατραπεζικές προμήθειες για πληρωμές με κάρτα. [...] Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να αποτρέψουν τους δικαιούχους από το να ζητούν χρέωση για τη χρήση μέσων πληρωμών, για τα οποία οι διατραπεζικές προμήθειες διέπονται από το κεφάλαιο II του κανονισμού (ΕΕ) 2015/751.»

4 Το άρθρο 4 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Ορισμοί», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

5) “πράξη πληρωμής”: πράξη η έναρξη της οποίας διενεργείται από τον πληρωτή ή για λογαριασμό του ή από τον δικαιούχο και συνίσταται στη διάθεση, μεταβίβαση ή ανάληψη χρηματικών ποσών, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε υποκείμενη υποχρέωση μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου· [...]

8) “πληρωτής”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο διατηρεί λογαριασμό πληρωμών και επιτρέπει εντολή πληρωμής από αυτό τον λογαριασμό ή, εάν δεν υπάρχει λογαριασμός πληρωμών, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που δίνει εντολή πληρωμής·

9) “δικαιούχος”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είναι ο τελικός αποδέκτης των χρηματικών ποσών τα οποία αποτελούν αντικείμενο της πράξης πληρωμής·

10) “χρήστης υπηρεσιών πληρωμών”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί μια υπηρεσία πληρωμών ως πληρωτής, δικαιούχος, ή και με τις δύο ιδιότητες·

[...]

13) “εντολή πληρωμής”: οδηγία εκ μέρους του πληρωτή ή του δικαιούχου προς τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών με την οποία του ζητείται να εκτελέσει μια πράξη πληρωμής·

14) “μέσο πληρωμών”: εξατομικευμένη συσκευή και/ή σειρά διαδικασιών που έχει συμφωνηθεί μεταξύ του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών που χρησιμοποιείται για την έναρξη εντολής πληρωμής·

[...]

20) “καταναλωτής”: το φυσικό πρόσωπο που δεν ενεργεί για εμπορικούς, επιχειρηματικούς ή επαγγελματικούς σκοπούς, όσον αφορά συμβάσεις υπηρεσιών πληρωμών που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία·

[...]».

- 5 Το άρθρο 62 της ως άνω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις», προβλέπει στις παραγράφους 3 έως 5 τα ακόλουθα:

«3. Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών δεν εμποδίζει τον δικαιούχο να ζητεί από τον πληρωτή επιβάρυνση ή να του προσφέρει έκπτωση ή άλλως να τον κατευθύνει προς τη χρήση του συγκεκριμένου μέσου πληρωμών. Οι επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις, ωστόσο, δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα άμεσα έξοδα που βαρύνουν τον δικαιούχο για τη χρήση του συγκεκριμένου μέσου πληρωμών.

4. Εν πάση περιπτώσει, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο δικαιούχος δεν θα ζητεί επιβαρύνσεις για τη χρήση μέσων πληρωμών στα οποία εφαρμόζονται διατραπεζικές προμήθειες δυνάμει του κεφαλαίου II του κανονισμού (ΕΕ) 2015/751 και για τις υπηρεσίες πληρωμών που διέπονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 260/2012 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαρτίου 2012, σχετικά με την καθιέρωση τεχνικών απαιτήσεων και επιχειρηματικών κανόνων για τις μεταφορές πίστωσης και τις άμεσες χρεώσεις σε ευρώ και με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 924/2009 (ΕΕ 2012, L 94, σ. 22)].

5. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύουν ή να περιορίζουν το δικαίωμα του δικαιούχου να ζητεί επιβάρυνση, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να ενθαρρυνθεί ο ανταγωνισμός και να προωθηθεί η χρήση αποτελεσματικών μέσων πληρωμών.»

- 6 Το άρθρο 107 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πλήρης εναρμόνιση», ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη [...] του άρθρου 62, παράγραφος 5, [...], στο μέτρο που η παρούσα οδηγία περιλαμβάνει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν διατηρούν ούτε θεσπίζουν άλλες διατάξεις από αυτές που ορίζει η παρούσα οδηγία.»

- 7 Το άρθρο 115 της οδηγίας 2015/2366, το οποίο τιτλοφορείται «Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Έως τις 13 Ιανουαρίου 2018, τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωσή τους προς την παρούσα οδηγία. [...]

2. Τα εν λόγω μέτρα ισχύουν από τις 13 Ιανουαρίου 2018.

[...]»

Το γερμανικό δίκαιο

- 8 Το άρθρο 270a του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα), όπως ισχύει από 13ης Ιανουαρίου 2018 (στο εξής: BGB), προβλέπει τα εξής:

«Κάθε συμφωνία που υποχρεώνει τον οφειλέτη να καταβάλλει χρεώσεις για την πραγματοποίηση πληρωμής μέσω βασικής άμεσης χρέωσης SEPA [(ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ)], εταιρικής άμεσης χρέωσης SEPA, μεταφοράς πίστωσης SEPA ή κάρτας πληρωμής είναι ανίσχυρη. Η πρώτη περίοδος έχει εφαρμογή για τη χρήση καρτών πληρωμής μόνο στις περιπτώσεις εκτέλεσης πράξεων πληρωμής με καταναλωτές, στο μέτρο που αυτές διέπονται από το κεφάλαιο II του [κανονισμού 2015/751].»

- 9 Το άρθρο 229 παράγραφος 45, του Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα) (στο εξής: EGBGB) ορίζει τα ακόλουθα:

«(1) Οι ενοχικές σχέσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση πράξεων πληρωμής και οι οποίες έχουν γεννηθεί από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν διέπονται μόνον από τον BGB και το άρθρο 248 [του παρόντος νόμου], όπως ισχύει από τις 13 Ιανουαρίου 2018.

(2) Οι ενοχικές σχέσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση πράξεων πληρωμής και οι οποίες έχουν γεννηθεί πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018 διέπονται από τον BGB και το άρθρο 248 [του παρόντος νόμου], όπως ίσχυε μέχρι τις 13 Ιανουαρίου 2018, εκτός αν άλλως ορίζεται στις παραγράφους 3 και 4.

(3) Όταν, στο πλαίσιο ενοχικής σχέσης κατά την έννοια της παραγράφου 2, η εκτέλεση πράξης πληρωμής αρχίζει από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν, η πράξη πληρωμής διέπεται μόνον από τον BGB και το άρθρο 248 [του παρόντος νόμου], όπως ισχύει από τις 13 Ιανουαρίου 2018.

[...]

(5) Το άρθρο 270a του BGB διέπει όλες τις ενοχικές σχέσεις που γεννήθηκαν από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 10 Η Vodafone είναι φορέας εκμετάλλευσης καλωδιακού δικτύου και πάροχος πρόσβασης στο διαδίκτυο που ασκεί τις δραστηριότητές του στη γερμανική επικράτεια. Μετά τη μεταφορά της οδηγίας 2015/2366 στο γερμανικό δίκαιο, ήτοι από τις 13 Ιανουαρίου 2018, η Vodafone διακρίνει μεταξύ των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών και καλωδιακών υπηρεσιών τηλεδιανομής που συνήφθησαν πριν από την ανωτέρω ημερομηνία και εκείνων που συνήφθησαν μετά την εν λόγω ημερομηνία. Σε σχέση με την πρώτη κατηγορία συμβάσεων, ο ως άνω φορέας επιβάλλει, δυνάμει γενικής συμβατικής ρήτρας, στους πελάτες οι οποίοι δεν της παρέχουν πάγια τραπεζική εντολή, αλλά εξοφλούν οι ίδιοι τους λογαριασμούς μέσω μεταφοράς πιστώσεων SEPA, κατ' αποκοπήν ποσό αποκαλούμενο «Selbstzahlerpauschale» (κατ' αποκοπήν ποσό για την πληρωμή που πραγματοποιεί ο ίδιος ο πελάτης) ύψους 2,50 ευρώ ανά πράξη πληρωμής. Αντιθέτως, η ανωτέρω ρήτρα δεν περιλαμβάνεται πλέον στον τιμοκατάλογο που ισχύει για τη δεύτερη κατηγορία συμβάσεων.

- 11 Η Vodafone φρονεί ότι δικαιούται να εφαρμόζει την εν λόγω ρήτρα στις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται σε εκτέλεση των συμβάσεων που είχαν συναφθεί πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και, επομένως, να εισπράττει το κατ' αποκοπήν ποσό για τις ως άνω πράξεις ακόμη και μετά την ανωτέρω ημερομηνία. Κατά τον εν λόγω φορέα, η απαγόρευση εισπράξεως πρόσθετης επιβάρυνσης, την οποία προβλέπει το άρθρο 270a του BGB, ισχύει μόνο για διαρκείς ενοχικές σχέσεις συναφθείσες από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν. Κατά τη Vodafone, δεδομένου ότι το άρθρο 229, παράγραφος 45, σημείο 5, του EGBGB αναφέρεται σε γένεση της ενοχικής σχέσης από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν, δεν είναι δυνατή η αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 270a του BGB σε συμβάσεις συναφθείσες πριν από την ανωτέρω ημερομηνία, ακόμη και αν οι στηριζόμενες στις εν λόγω συμβάσεις πράξεις πληρωμής άρχισαν να διενεργούνται μόνον από την ως άνω ημερομηνία και εντεύθεν.
- 12 Η Ομοσπονδιακή ένωση υποστηρίζει ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 270a του BGB απαγόρευση εισπράξεως πρόσθετης επιβάρυνσης από τις 13 Ιανουαρίου 2018 ισχύει και για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται μετά την εν λόγω ημερομηνία σε εκτέλεση συμβάσεων που είχαν συναφθεί πριν από την ανωτέρω ημερομηνία, δεδομένου ότι το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 σκοπεί στην καθιέρωση, από τις 13 Ιανουαρίου 2018, πανομοιότυπων όρων στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών πληρωμών. Εξάλλου, κατά την Ομοσπονδιακή ένωση, η μεταβατική διάταξη του άρθρου 229, παράγραφος 45, του EGBGB έχει, δυνάμει του σημείου 3 της εν λόγω παραγράφου, την έννοια ότι, από 13ης Ιανουαρίου 2018, η νέα ρύθμιση εφαρμόζεται σε όλες τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται από την ανωτέρω ημερομηνία και εντεύθεν, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που στηρίζονται σε συμβάσεις συναφθείσες πριν από την εν λόγω ημερομηνία.
- 13 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Ομοσπονδιακή ένωση άσκησε αγωγή με αίτημα να παύσει η Vodafone να επιβάλλει το κατ' αποκοπήν ποσό για πληρωμή πραγματοποιούμενη από τον πελάτη σε όλες τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν και δικαιώθηκε.
- 14 Επιληφθέν κατόπιν εφέσεως που άσκησε η Vodafone, το Oberlandesgericht München (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Μονάχου, Γερμανία) κλίνει προς την άποψη ότι το άρθρο 270a του BGB, το οποίο μεταφέρει στο γερμανικό δίκαιο το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, έχει εφαρμογή και στην περίπτωση κατά την οποία η συμβατική υποχρέωση στην οποία στηρίζονται οι πράξεις πληρωμής γεννήθηκε πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018, αλλά οι εν λόγω πράξεις, οι οποίες πρέπει να διενεργούνται περιοδικά, κατά κανόνα μηνιαία, αρχίζουν να διενεργούνται μόνο μετά την εν λόγω ημερομηνία.
- 15 Συγκεκριμένα, κατά το ανωτέρω δικαστήριο, από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και ανεξαρτήτως της ημερομηνίας συνάψεως των διαρκών ενοχικών σχέσεων, θεσπίζεται ενιαίο καθεστώς χρεώσεων στην αγορά μέσω πληρωμών στην Ένωση, με συνέπεια η απαγόρευση εισπράξεως πρόσθετης επιβάρυνσης την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη να ισχύει και για τις διαρκείς ενοχικές σχέσεις συναφθείσες πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018.
- 16 Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι το άρθρο 229, παράγραφος 45, σημείο 5, του EGBGB, το οποίο αναφέρεται μόνο στη γένεση της συμβατικής υποχρέωσης, ενώ αυτή δεν μνημονεύεται στην οδηγία 2015/2366, διακυβεύει την πλήρη εφαρμογή της απαγορεύσεως εισπράξεως πρόσθετης επιβάρυνσης για τις πράξεις πληρωμής που άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η συμβατική υποχρέωση στην οποία στηρίζονται οι εν λόγω πράξεις γεννήθηκε πριν από την ανωτέρω ημερομηνία.

- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht München (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Μονάχου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 62, παράγραφος 4, της [οδηγίας 2015/2366] την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό μεταβατική εθνική ρύθμιση ή πρακτική βάσει της οποίας η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και υπηρεσιών πληρωμών, την οποία προβλέπει η αντίστοιχη εθνική διάταξη περί μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη, εφαρμόζεται στις διαρκείς ενοχικές σχέσεις που έχουν συναφθεί με καταναλωτές μόνο στις περιπτώσεις που η υποκείμενη συμβατική υποχρέωση έχει γεννηθεί από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν και όχι στις περιπτώσεις που η υποκείμενη συμβατική υποχρέωση έχει μεν γεννηθεί πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018, αλλά οι (λοιπές) πράξεις πληρωμής θα αρχίσουν να διενεργούνται μόνον από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 18 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 έχει την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική ρύθμιση ή πρακτική βάσει της οποίας, στο πλαίσιο διαρκών ενοχικών σχέσεων που έχουν συναφθεί με καταναλωτές, η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά η διάταξη ισχύει μόνο για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες έχουν αρχίσει να διενεργούνται σε εκτέλεση συμβάσεων που συνήφθησαν μετά τις 13 Ιανουαρίου 2018, με συνέπεια οι επιβαρύνσεις να εξακολουθούν να εφαρμόζονται για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται μετά την εν λόγω ημερομηνία σε εκτέλεση διαρκών ενοχικών σχέσεων που είχαν συναφθεί πριν από την ημερομηνία αυτή.
- 19 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου να ερμηνευθεί διάταξη του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (αποφάσεις της 13ης Οκτωβρίου 2016, Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, σκέψη 26, και της 26ης Ιανουαρίου 2021, Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie, C-16/19, EU:C:2021:64, σκέψη 26).
- 20 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, αυτό ορίζει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο δικαιούχος, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 9, της εν λόγω οδηγίας, δεν θα ζητεί επιβαρύνσεις για τη χρήση μέσων πληρωμών στα οποία εφαρμόζονται διατραπεζικές προμήθειες δυνάμει του κεφαλαίου II του κανονισμού (ΕΕ) 2015/751 και για τις υπηρεσίες πληρωμών που διέπονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 260/2012. Από το γράμμα της διατάξεως δεν προκύπτει καμία διευκρίνιση σχετικά με τη διαχρονική εφαρμογή της εν λόγω απαγορεύσεως.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να ληφθούν υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, καθώς και οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει η οδηγία.
- 22 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, δυνάμει του άρθρου 115, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, μολονότι τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίσουν και

να δημοσιεύσουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωσή τους προς την εν λόγω οδηγία έως τις 13 Ιανουαρίου 2018, τα εν λόγω μέτρα ισχύουν μόνον από την ανωτέρω ημερομηνία και εντεύθεν.

- 23 Δεύτερον, καθόσον το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, δυνάμει του άρθρου 107, παράγραφος 1, της οδηγίας, να διατηρούν σε ισχύ ούτε να θεσπίζουν άλλες διατάξεις από αυτές από την ημερομηνία που προβλέπει το άρθρο 115, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.
- 24 Τρίτον, δεδομένου ότι η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 εφαρμόζεται στις πράξεις πληρωμής, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 5, της οδηγίας, «ανεξάρτητα από οποιαδήποτε υποκείμενη υποχρέωση μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου», κρίσιμη ημερομηνία για τους σκοπούς της εφαρμογής της απαγορεύσεως είναι η ημερομηνία κατά την οποία η πράξη πληρωμής άρχισε να διενεργείται και όχι η ημερομηνία της γενέσεως της υποχρέωσης στην οποία στηρίζεται η εν λόγω πράξη.
- 25 Από τη συστηματική ερμηνεία του άρθρου 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 προκύπτει επίσης ότι η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά η διάταξη αυτή ισχύει για όλες τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018 και εντεύθεν.
- 26 Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2015/2366, πρέπει να επισημανθεί ότι η οδηγία αυτή σκοπεί στην προαγωγή της περαιτέρω ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών, καθώς και στην προστασία των χρηστών των υπηρεσιών πληρωμών και, ειδικότερα, στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας στους χρήστες που έχουν την ιδιότητα του καταναλωτή, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 6 και 53 της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, DenizBank, C-287/19, EU:C:2020:897, σκέψη 102 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), η δε προστασία των καταναλωτών στο πλαίσιο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνεται, εξάλλου, στο άρθρο 169 ΣΛΕΕ και στο άρθρο 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main, C-568/15, EU:C:2017:154, σκέψη 28).
- 27 Εξάλλου, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 66 της οδηγίας 2015/2366, σκοπός του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να καταπολεμήσει, μέσω της απαγορεύσεως που προβλέπει το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας, τον κατακερματισμό των εθνικών πρακτικών όσον αφορά την επιβολή επιβαρύνσεων για τη χρήση ορισμένων μέσων πληρωμών, ο οποίος δημιούργησε ακραία ετερογένεια στην αγορά πληρωμών της Ένωσης και αποτέλεσε πηγή σύγχυσης για τους καταναλωτές, ιδίως στο ηλεκτρονικό εμπόριο και σε διασυνοριακό πλαίσιο.
- 28 Πάντως, οποιαδήποτε διαφοροποιημένη εφαρμογή της απαγορεύσεως με βάση το αν οι υποχρεώσεις στις οποίες στηρίζονται οι πράξεις πληρωμής που άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018 γεννήθηκαν πριν ή μετά την ανωτέρω ημερομηνία θα διακύβευε την εναρμόνιση σε επίπεδο Ένωσης την οποία επιβάλλει το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, σε συνδυασμό με το άρθρο 107, παράγραφος 1, της οδηγίας, και θα αποδυνάμωνε τον επιδιωκόμενο από την οδηγία σκοπό της προστασίας των καταναλωτών στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών πληρωμών.

- 29 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει, εξάλλου, να απορριφθεί το επιχείρημα που προέβαλε η Vodafone στις γραπτές παρατηρήσεις της, κατά το οποίο οι αρχές της μη αναδρομικότητας του νόμου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης παραβιάστηκαν λόγω του χρονικού πεδίου εφαρμογής που αναγνωρίζεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, στο άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366.
- 30 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ένας νέος κανόνας δικαίου έχει, κατά κανόνα, εφαρμογή από την έναρξη ισχύος της πράξης με την οποία θεσπίζεται και, μολονότι δεν εφαρμόζεται επί των εννόμων καταστάσεων οι οποίες γεννήθηκαν και διαμορφώθηκαν οριστικώς υπό το κράτος του προγενέστερου νόμου, εφαρμόζεται εντούτοις στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεων γεννηθείσας υπό το κράτος του παλαιότερου νόμου, καθώς και στις νέες έννομες καταστάσεις, εκτός εάν προκύπτει σαφώς από το γράμμα, την οικονομία ή τους σκοπούς του εν λόγω κανόνα ότι πρέπει να του αναγνωριστεί αναδρομική ισχύς. Τούτο ισχύει ιδίως σε περίπτωση που ο εν λόγω κανόνας συνοδεύεται από ειδικές διατάξεις οι οποίες καθορίζουν συγκεκριμένα τις προϋποθέσεις διαχρονικής του εφαρμογής, αναγνωρίζοντας του τέτοια ισχύ (πρβλ. απόφαση της 14ης Μαΐου 2020, Azienda Municipale Ambiente, C-15/19, EU:C:2020:371, σκέψεις 56 και 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Πάντως, εν προκειμένω, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 δεν αφορά τις πράξεις πληρωμής που διενεργήθηκαν πριν από τις 13 Ιανουαρίου 2018, η διάταξη αυτή δεν αφορά τις έννομες καταστάσεις που διαμορφώθηκαν οριστικώς πριν από την ανωτέρω ημερομηνία και, κατά συνέπεια, δεν έχει αναδρομική ισχύ. Εξάλλου, όσον αφορά τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018 σε εκτέλεση διαρκών ενοχικών σχέσεων που είχαν συναφθεί πριν από την ημερομηνία αυτή, το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 αποτελεί απλώς περίπτωση εφαρμογής νέου κανόνα δικαίου στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως γεννηθείσας υπό το κράτος παλαιότερου κανόνα.
- 32 Τέλος, στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 229, παράγραφος 45, σημείο 5, του EGBGB διακυβεύει την πλήρη εφαρμογή της απαγορεύσεως εισπράξεως πρόσθετης επιβάρυνσης για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται από τις 13 Ιανουαρίου 2018 στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι πράξεις αυτές πηγάζουν από συμβατική υποχρέωση γεννηθείσα πριν από την εν λόγω ημερομηνία, το ως άνω δικαστήριο οφείλει, κατά πάγια νομολογία, να εξακριβώσει αν η διάταξη αυτή μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366, όπως αυτό ερμηνεύθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της επίλυσης της ένδικης διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2020, Association française des usagers de banques, C-778/18, EU:C:2020:831, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 33 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2366 έχει την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική ρύθμιση ή πρακτική βάσει της οποίας, στο πλαίσιο διαρκών ενοχικών σχέσεων που έχουν συναφθεί με καταναλωτές, η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσω πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά η διάταξη ισχύει μόνο για τις πράξεις πληρωμής που έχουν αρχίσει να διενεργούνται σε εκτέλεση συμβάσεων που συνήφθησαν μετά τις 13 Ιανουαρίου 2018, με συνέπεια οι επιβαρύνσεις να εξακολουθούν να εφαρμόζονται για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται μετά την εν λόγω ημερομηνία σε εκτέλεση διαρκών ενοχικών σχέσεων που είχαν συναφθεί πριν από την ημερομηνία αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 34 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 62, παράγραφος 4, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ έχει την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική ρύθμιση ή πρακτική βάσει της οποίας, στο πλαίσιο διαρκών ενοχικών σχέσεων που έχουν συναφθεί με καταναλωτές, η απαγόρευση επιβολής επιβαρύνσεων για τη χρήση μέσων πληρωμών και για τις υπηρεσίες πληρωμών που αφορά η διάταξη ισχύει μόνο για τις πράξεις πληρωμής που έχουν αρχίσει να διενεργούνται σε εκτέλεση συμβάσεων που συνήφθησαν μετά τις 13 Ιανουαρίου 2018, με συνέπεια οι επιβαρύνσεις να εξακολουθούν να εφαρμόζονται για τις πράξεις πληρωμής οι οποίες άρχισαν να διενεργούνται μετά την εν λόγω ημερομηνία σε εκτέλεση διαρκών ενοχικών σχέσεων που είχαν συναφθεί πριν από την ημερομηνία αυτή.

(υπογραφές)